ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ

Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषत्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ - ୧)

108 Upanishad (Vol – 1)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକ 'ବେଦ ଯୁଗ'ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । **ଉପନିଷଦ**କୁ ବେଦର **ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର** ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ '**ବେଦାନ୍ତ**' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ '**ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା**' ଓ '**ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା**' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – 'ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, 'ମାକ୍ସ ମୁଲ୍ଲେର୍' ଓ 'ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍' ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ 'ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ' 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ ରହୁଥିଲା, ସେଇମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "**ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା**" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ **୧୦୮**ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡିକ ହେଲେ - **ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ**, ଓ **ଯୋଗ** । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ **ଦଶୋପନିଷଦ,** ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ 'ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ' ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ **୧୩ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ**, ସେଗୁଡିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଇଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଋଗ୍ ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁଦ୍ଗଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହ୍ବୃଚ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୬	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବଜ୍ରସୂଚୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଣ୍ଡିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜାବାଲ, ଜବାଲି	ଯୋଗଚୂଡାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ଵେତାଶ୍ଵତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍କନ୍ଦ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ଵତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସନ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧ୍ୟାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ଯୋଗତତ୍ତ୍ଵ, ଯୋଗଶିଖା, ଯୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଈଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ, ମୁକ୍ତିକା	ଜାବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାଟ୍-ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂର୍ୟ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ରମ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରଂବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ-ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ୍, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଲ, ଶରଭ, ଭସ୍ମଜାବାଲ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସମୁଦାୟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ସୁ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧
ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ
ସଂପାଦକ
ସଂସାରଫଳ, ପଚ୍ଚାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡା, ଓଡିଶା

ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ

(Principal Upanishad)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଐତରେୟୋପନିଷଦ

(Aaitareyopanishat / Aaitareyopanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଜିଲ୍ଲା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିଷଦ,

ସମ୍ବଲପୁର, ଓଡ଼ିଶା

klpandajsg@gmail.com

ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର

ବଲାଙ୍ଗୀର, ଓଡ଼ିଶା

mehertaranisen1@gmail.com

ଐତରେୟୋପନିଷତ୍ / ଐତରେୟୋପନିଷଦ / ଐତରେୟ ଉପନିଷଦ

।। ଓଁ ତତ୍ ସତ୍ ।।
।। ଅଥଃ ଐତରେୟୋପନିଷତ୍ ।।

ବାଙ୍ ମେ ମନସି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ମନୋ ମେ ବାଚି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମାବିରାବୀର୍ମ ଏଧି ।।
ବେଦସ୍ୟ ମ ଆଣୀସ୍ଥଃ ଶ୍ରୁତଂ ମେ ମା ପ୍ରହାସୀରନେନାଧୀତେନାହୋରାତ୍ରାନ୍‌ସଂଦଧାମ୍ୟୃତଂ
ବଦିଷ୍ୟାମି ସତ୍ୟଂ ବଦିଷ୍ୟାମି ।। ତନ୍ମାମବତୁ ତଦ୍ୱକ୍ତାରମବତୁ ଅବତୁ ମାମବତୁ ବକ୍ତାରମବତୁ
ବକ୍ତାରମ୍ ।।

।। ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ।।

।। ଅଥ ଐତରେୟୋପନିଷଦି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଓଁ ଆତ୍ମା ବା ଇଦମେକ ଏବାଗ୍ର ଆସୀନ୍ନାନ୍ୟତ୍କିଂଚନ ମିଷତ୍ ସ ଇକ୍ଷତ ଲୋକାନ୍ନୁ ସୃଜା ଇତି ।। ୧।।

ସ ଇମାଂଲ୍ଲୋକାନସୃଜତ ।
ଅମ୍ଭୋ ମରୀଚୀର୍ମରମାପୋଽଦୋଽମ୍ଭଃ ପରେଣ ଦିବଂ ଦ୍ୟୌଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଽନ୍ତରିକ୍ଷଂ ମରୀଚୟଃ ।
ପୃଥିବୀ ମରୋ ୟା ଅଧସ୍ତାତ୍ତା ଆପଃ ।। ୨।।

ସ ଇକ୍ଷତେମେ ନୁ ଲୋକା ଲୋକପାଲାନ୍ନୁ ସୃଜା ଇତି ।
ସୋଽଦ୍-ଭ୍ୟ ଏବ ପୁରୁଷଂ ସମୁଦ୍ଧୃତ୍ୟାମୂର୍ଚ୍ଛୟତ୍ ।। ୩।।

Not For Commercial Use

ତମଭ୍ୟତପତ୍ତସ୍ୟାଭିତପ୍ତସ୍ୟ ମୁଖଂ ନିରଭିଦ୍ୟତ ଯଥାଣ୍ଡମ୍ ।
ମୁଖାଦ୍ୱାଗ୍ୱାଚୋଽଗ୍ନିର୍ନାସିକେ ନିରଭିଦ୍ୟେତାଂ ନାସିକାଭ୍ୟାଂ ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରାଣାଦ୍ୱାୟୁରକ୍ଷିଣୀ
ନିରଭିଦ୍ୟେତାମକ୍ଷୀଭ୍ୟାଂ ଚକ୍ଷୁଶ୍ଚକ୍ଷୁଷ ଆଦିତ୍ୟଃ କର୍ଣ୍ଣୌ ନିରଭିଦ୍ୟେତାଂ କର୍ଣ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ
ଶ୍ରୋତ୍ରାଦ୍ଦିଶସ୍ତ୍ୱଙ୍ନିରଭିଦ୍ୟତ ତ୍ୱଚୋ ଲୋମାନି ଲୋମଭ୍ୟ ଓଷଧିବନସ୍ପତୟୋ ହୃଦୟଂ ନିରଭିଦ୍ୟତ
ହୃଦୟାନ୍ମନୋ ମନସଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମା ନାଭିର୍ନିରଭିଦ୍ୟତ ନାଭ୍ୟା ଅପାନୋଽପାନାନ୍ମୃତ୍ୟୁଃ
ଶିଶ୍ନଂ ନିରଭିଦ୍ୟତ ଶିଶ୍ନାଦ୍ରେତୋ ରେତସ ଆପଃ ।। ୪।।

।। ଇତ୍ୟୈତରେୟୋପନିଷଦି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଅଥ ଐତରେୟୋପନିଷଦି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ୱିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ତା ଏତା ଦେବତାଃ ସୃଷ୍ଟା ଅସ୍ମିନ୍ମହତ୍ୟର୍ଣ୍ଣବେ ପ୍ରାପତଂସ୍ତମଶନାପିପାସାଭ୍ୟାମନ୍ୱବାର୍ଜତ୍
ତା ଏନମବ୍ରୁବନ୍ନାୟତନଂ ନଃ ପ୍ରଜାନୀହି ଯସ୍ମିନ୍ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ଅନ୍ନମଦାମେତି ।। ୧।।

ତାଭ୍ୟୋ ଗାମାନୟତ୍ତା ଅବ୍ରୁବନ୍ନ ବୈ ନୋଽୟମଲମିତି ।
ତାଭ୍ୟୋଽଶ୍ୱମାନୟତ୍ତା ଅବ୍ରୁବନ୍ନ ବୈ ନୋଽୟମଲମିତି ।। ୨।।

ତାଭ୍ୟଃ ପୁରୁଷମାନୟତ୍ତା ଅବ୍ରୁବନ୍ ସୁକୃତଂ ବତେତି ପୁରୁଷୋ ବାବ ସୁକୃତମ୍ ।
ତା ଅବ୍ରବୀଦ୍ୟଥାଽଽୟତନଂ ପ୍ରବିଶତେତି ।। ୩।।

ଅଗ୍ନିର୍ବାଗ୍ଭୂତ୍ୱା ମୁଖଂ ପ୍ରାବିଶଦ୍ୱାୟୁଃ ପ୍ରାଣୋ ଭୂତ୍ୱା ନାସିକେ
ପ୍ରାବିଶଦାଦିତ୍ୟଶ୍ଚକ୍ଷୁର୍ଭୂତ୍ୱାଽକ୍ଷିଣୀ ପ୍ରାବିଶାଦ୍ଦିଶଃ
ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଭୂତ୍ୱା କର୍ଣ୍ଣୌ ପ୍ରାବିଶନ୍ନୋଷଧିବନସ୍ପତୟୋ ଲୋମାନି ଭୂତ୍ୱା
ତ୍ୱଚଂପ୍ରାବିଶଂଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମା ମନୋ ଭୂତ୍ୱା ହୃଦୟଂ ପ୍ରାବିଶନ୍ମୃତ୍ୟୁରପାନୋ
ଭୂତ୍ୱା ନାଭିଂ ପ୍ରାବିଶଦାପୋ ରେତୋ ଭୂତ୍ୱା ଶିଶ୍ନଂ ପ୍ରାବିଶନ୍ ।। ୪।।

Not For Commercial Use

ତମଶନାପିପାସେ ଅବ୍ରୂତାମାବାଭ୍ୟାମଭିପ୍ରଜାନୀହୀତି ।
ତେ ଅବ୍ରବୀଦେତାସ୍ୱେବ ବାଂ ଦେବତାସ୍ୱାଭଜାମ୍ୟେତାସୁ ଭାଗିନ୍ୟୌ କରୋମୀତି ।
ତସ୍ମାଦ୍ୟସ୍ୟୈ କସ୍ୟୈ ଚ ଦେବତାୟୈ ହବିର୍ଗୃହ୍ୟତେ
ଭାଗିନ୍ୟାବେବାସ୍ୟାମଶନାପିପାସେ ଭବତଃ ।। ୫।।

।। ଇତ୍ୟୈତରେୟୋପନିଷଦି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ୱିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଅଥ ଐତରେୟୋପନିଷଦି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ସ ଇକ୍ଷତେମେ ନୁ ଲୋକାଶ୍ଚ ଲୋକପାଲାଶ୍ଚାନ୍ନମେଭ୍ୟଃ ସୃଜା ଇତି ।। ୧।।

ସୋଽପୋଽଭ୍ୟତପତ୍ ତାଭ୍ୟୋଽଭିତପ୍ତାଭ୍ୟୋ ମୂର୍ତିରଜାୟତ ।
ୟା ବୈ ସା ମୂର୍ତିରଜାୟତାଽନ୍ନଂ ବୈ ତତ୍ ।। ୨।।

ତଦେନସ୍ସୃଷ୍ଟଂ ପରାଙ୍ତ୍ୟଜିଘାଂସତ୍ ତଦ୍ୱାଚାଽଜିଘୃକ୍ଷତ୍ତନ୍ନାଶକ୍ନୋଦ୍ୱାଚା ଗ୍ରହୀତୁମ୍ ।
ସ ୟଦ୍ଧୈନଦ୍ୱାଚାଽଗ୍ରହୈଷ୍ୟଦଭିବ୍ୟାହୃତ୍ୟ ହୈବାନ୍ନମତ୍ରପ୍ସ୍ୟତ୍ ।। ୩।।

ତତ୍-ପ୍ରାଣେନାଜିଘୃକ୍ଷତ୍ ତନ୍ନାଶକ୍ନୋତ୍-ପ୍ରାଣେନ ଗ୍ରହୀତୁଂ ।
ସ ୟଦ୍ଧୈନତ୍-ପ୍ରାଣେନାଗ୍ରହୈଷ୍ୟଦଭିପ୍ରାଣ୍ୟ ହୈବାନ୍ନମତ୍ରପ୍ସ୍ୟତ୍ ।। ୪।।

ତଚ୍ଚକ୍ଷୁଷାଽଜିଘୃକ୍ଷତ୍ ତନ୍ନାଶକ୍ନୋଚ୍ଚକ୍ଷୁଷା ଗ୍ରହୀତୁଂ ।
ସ ୟଦ୍ଧୈନଚ୍ଚକ୍ଷୁଷାଽଗ୍ରହୈଷ୍ୟଦ୍ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ହୈବାନମତ୍ରପ୍ସ୍ୟତ୍ ।। ୫।।

ତଚ୍ଛ୍ରୋତ୍ରେଣାଜିଘୃକ୍ଷତ୍ ତନ୍ନାଶକ୍ନୋଚ୍ଛ୍ରୋତ୍ରେଣ ଗ୍ରହୀତୁଂ ।
ସ ୟଦ୍ଧୈନଚ୍ଛ୍ରୋତେଣାଗ୍ରହୈଷ୍ୟଚ୍ଛ୍ରୁତ୍ୱା ହୈବାନ୍ନମତ୍ରପ୍ସ୍ୟତ୍ ।। ୬।।

ତତ୍ତ୍ୱଚାଽଜିଘୃକ୍ଷତ୍ ତନ୍ନାଶକ୍ନୋତ୍ତ୍ୱଚା ଗ୍ରହୀତୁଂ ।
ସ ୟଦ୍ଧୈନତ୍ତ୍ୱଚାଽଗ୍ରହୈଷ୍ୟତ୍ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ହୈବାନ୍ନମତ୍ରପ୍ସ୍ୟତ୍ ।। ୭।।

Not For Commercial Use

ତନ୍ମନସାଽଜିଘୃକ୍ଷତ୍ ତନ୍ନାଶକ୍ନୋନ୍ମନସା ଗ୍ରହୀତୁଂ ।
ସ ୟଦ୍ଧୈନନ୍ମନସାଽଗ୍ରହୈଷ୍ୟଦ୍ଧ୍ୟାତ୍ୱା ହୈବାନ୍ନମତ୍ରପ୍ସ୍ୟତ୍ ।। ୮।।

ତଚ୍ଛିଶ୍ନେନାଜିଘୃକ୍ଷତ୍ତନ୍ନାଶକ୍ନୋଚ୍ଛିଶ୍ନେନ ଗ୍ରହୀତୁମ୍ ।
ସ ୟଦ୍ଧୈନଚ୍ଛିଶ୍ନେନାଗ୍ରହୈଷ୍ୟଦ୍ୱିସୃଜ୍ୟ ହୈବାନ୍ନମତ୍ରପ୍ସ୍ୟତ୍ ।। ୯।।

ତଦପାନେନାଜିଘୃକ୍ଷତ୍ ତଦାବୟତ୍ ।
ସୈଷୋଽନ୍ନସ୍ୟ ଗ୍ରହୋ ୟଦ୍ୱାୟୁରନାୟୁର୍ବା ଏଷ ୟଦ୍ୱାୟୁଃ ।। ୧୦।।

ସ ଈକ୍ଷତ କଥଂ ନ୍ୱିଦଂ ମଦୃତେ ସ୍ୟାଦିତି ସ ଈକ୍ଷତ କତରେଣ ପ୍ରପଦ୍ୟା ଇତି ।
ସ ଈକ୍ଷତ ୟଦି ବାଚାଽଭିବ୍ୟାହୃତଂ ୟଦି ପ୍ରାଣେନାଭିପ୍ରାଣିତଂ ୟଦି
ଚକ୍ଷୁଷା ଦୃଷ୍ଟଂ ୟଦି ଶ୍ରୋତ୍ରେଣ ଶ୍ରୁତଂ ୟଦି ତ୍ୱଚା ସ୍ପୃଷ୍ଟଂ ୟଦି ମନସା ଧ୍ୟାତଂ
ୟଦ୍ୟପାନେନାଭ୍ୟପାନିତଂ ୟଦି ଶିଶ୍ନେନ ବିସୃଷ୍ଟମଥ କୋଽହମିତି ।। ୧୧।।

ସ ଏତମେବ ସୀମାନଂ ବିଦାର୍ୟୈତୟା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପଦ୍ୟତ ।
ସୈଷା ବିଦୃତିର୍ନାମ ଦ୍ୱାସ୍ତଦେତନ୍ନାନ୍ଦନମ୍ ।
ତସ୍ୟ ତ୍ରୟ ଆବସଥାସ୍ତ୍ରୟଃ ସ୍ୱପ୍ନା ଅୟମାବସଥୋଽୟମାବସଥୋଽୟମାବସଥ ଇତି ।। ୧୨।।

ସ ଜାତୋ ଭୂତାନ୍ୟଭିବ୍ୟୈଖ୍ୟତ୍ କିମିହାନ୍ୟଂ ବାବଦିଷଦିତି ।
ସ ଏତମେବ ପୁରୁଷଂ ବ୍ରହ୍ମ ତତମମପଶ୍ୟଦିଦମଦର୍ଶମିତୀ୩ ।। ୧୩।।

ତସ୍ମାଦିଦନ୍ଦ୍ରୋ ନାମେଦନ୍ଦ୍ରୋ ହ ବୈ ନାମ ତମିଦନ୍ଦ୍ରଂ ସନ୍ତମିଂଦ୍ର ଇତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ ପରୋକ୍ଷେଣ ।
ପରୋକ୍ଷପ୍ରିୟା ଇବ ହି ଦେବାଃ ପରୋକ୍ଷପ୍ରିୟା ଇବ ହି ଦେବାଃ ।। ୧୪।।

।। ଇତ୍ୟୈତରେୟୋପନିଷଦି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

Not For Commercial Use

।। ଅଥ ଐତରୋପନିଷଦି ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଓଁ ପୁରୁଷେ ହ ବା ଅୟମାଦିତୋ ଗର୍ଭୋ ଭବତି ।
ୟଦେତଦ୍ରେତସ୍ତଦେତତ୍ସର୍ବେଭ୍ୟୋଽଙ୍ଗେଭ୍ୟସ୍ତେଜଃସଂଭୂତମାତ୍ମନ୍ୟେବାତ୍ମାନଂ ବିଭର୍ତି
ତଦ୍ୟଦା ସ୍ତ୍ରିୟାଂ ସିଞ୍ଚତ୍ୟଥୈନଜ୍ଜନୟତି ତଦସ୍ୟ ପ୍ରଥମଂ ଜନ୍ମ ।। ୧।।

ତତ୍ସ୍ତ୍ରିୟା ଆତ୍ମଭୂୟଂ ଗଚ୍ଛତି ୟଥାସ୍ୱମଙ୍ଗଂ ତଥା ।
ତସ୍ମାଦେନାଂ ନ ହିନସ୍ତି ସାଽସ୍ୟୈତମାତ୍ମାନମତ୍ର ଗତଂ ଭାବୟତି ।। ୨।।

ସା ଭାବୟିତ୍ରୀ ଭାବୟିତବ୍ୟା ଭବତି ତଂ ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭ ବିଭର୍ତି ।
ସୋଽଗ୍ର ଏବ କୁମାରଂ ଜନ୍ମନୋଽଗ୍ରେଽଧିଭାବୟତି ସ ୟତ୍କୁମାରଂ
ଜନ୍ମନୋଽଗ୍ରେଽଧିଭାବୟତ୍ୟାତ୍ମାନମେବ ତଦ୍-ଭାବୟତ୍ୟେଷାଂ
ଲୋକାନାଂ ସନ୍ତତ୍ୟା ଏବଂ ସନ୍ତତା ହୀମେ ଲୋକାସ୍ତଦସ୍ୟ ଦ୍ୱିତୀୟଂ ଜନ୍ମ ।। ୩।।

ସୋଽସ୍ୟାୟମାତ୍ମା ପୁଣ୍ୟେଭ୍ୟଃ କର୍ମଭ୍ୟଃ ପ୍ରତିଧୀୟତେଽଥାସ୍ୟାଽୟମିତର ଆତ୍ମା
କୃତକୃତ୍ୟୋ ବୟୋଗତଃ ପ୍ରୈତି ସ ଇତଃ ପ୍ରୟନ୍ନେବ ପୁନର୍ଜାୟତେ ତଦସ୍ୟ ତୃତୀୟଂ ଜନ୍ମ ।। ୪।।

ତଦୁକ୍ତମୃଷିଣା । ଗର୍ଭେ ନୁ ସନ୍ନନ୍ୱେଷାମ ବେଦମହଂ ଦେବାନାଂ ଜନିମାନି ବିଶ୍ୱା ।
ଶତଂ ମା ପୁର ଆୟସୀରରକ୍ଷନ୍ନଧଃ ଶ୍ୟେନୋ ଜବସା ନିରଦୀୟମିତି
ଗର୍ଭ ଏବୈତଚ୍ଛୟାନୋ ବାମଦେବ ଏବମୁବାଚ ।। ୫।।

ସ ଏବଂ ବିଦ୍ୱାନସ୍ମାଚ୍ଛରୀରଭେଦାଦୂର୍ଧ୍ୱ ଉତ୍କ୍ରମ୍ୟାମୁଷ୍ମିନ୍ ସ୍ୱର୍ଗେ ଲୋକେ
ସର୍ବାନ୍ କାମାନାପ୍ତ୍ୱାଽମୃତଃ ସମଭବତ୍ ସମଭବତ୍ ।। ୬।।

।। ଇତ୍ୟୈତରୋପନିଷଦି ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

Not For Commercial Use

।। ଅଥ ଐତରୋପନିଷଦି ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଓଁ କୋଽୟମାତ୍ମେତି ବୟମୁପାସ୍ମହେ କତରଃ ସ ଆତ୍ମା ୟେନ ବା ପଶ୍ୟତି ୟେନ
ବା ଶୃଣୋତି ୟେନ ବା ଗନ୍ଧାନାଜିଘ୍ରତି ୟେନ ବା ବାଚଂ ବ୍ୟାକରୋତି ୟେନ
ବା ସ୍ୱାଦୁ ଚାସ୍ୱାଦୁ ଚ ବିଜାନାତି ।। ୧।।

ୟଦେତଦ୍ଧୃଦୟଂ ମନଶ୍ଚୈତତ୍ ।
ସଂଜ୍ଞାନମାଜ୍ଞାନଂ ବିଜ୍ଞାନଂ ପ୍ରଜ୍ଞାନଂ ମେଧା ଦୃଷ୍ଟିର୍ଧୃତିର୍ମତିର୍ମନୀଷା ଜୂତିଃ ସ୍ମୃତିଃ ସଂକଳ୍ପଃ କ୍ରତୁରସୁଃ
କାମୋ ବଶ ଇତି ସର୍ବାଣ୍ୟେବୈତାନି ପ୍ରଜ୍ଞାନସ୍ୟ ନାମଧେୟାନି ଭବନ୍ତି ।। ୨।।

ଏଷ ବ୍ରହ୍ମୈଷ ଇନ୍ଦ୍ର ଏଷ ପ୍ରଜାପତିରେତେ ସର୍ବେ ଦେବା ଇମାନି ଚ ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତାନି ପୃଥିବୀ
ବାୟୁରାକାଶ ଆପୋ ଜ୍ୟୋତୀଂଷୀତ୍ୟେତାନୀମାନି ଚ କ୍ଷୁଦ୍ରମିଶ୍ରାଣୀବ ।
ବୀଜାନୀତରାଣି ଚେତରାଣି ଚାଣ୍ଡଜାନି ଚ ଜାରୁଜାନି ଚ ସ୍ୱେଦଜାନି ଚୋଦ୍-ଭିଜ୍ଜାନି ଚାଶ୍ୱା ଗାବଃ
ପୁରୁଷା ହସ୍ତିନୋ ୟତ୍କିଂଚେଦଂ ପ୍ରାଣି ଜଙ୍ଗମଂ ଚ ପତତ୍ରି ଚ ୟଚ୍ଚ ସ୍ଥାବରଂ ସର୍ବଂ ତତ୍-ପ୍ରଜ୍ଞାନେତ୍ରଂ
ପ୍ରଜ୍ଞାନେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ପ୍ରଜ୍ଞାନେତ୍ରୋ ଲୋକଃ ପ୍ରଜ୍ଞା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରଜ୍ଞାନଂ ବ୍ରହ୍ମ ।। ୩।।

ସ ଏତେନ ପ୍ରାଜ୍ଞେନାତ୍ମନାସ୍ମାଲ୍ଲୋକାଦୁତ୍କ୍ରମ୍ୟାମୁଷ୍ମିନ୍ ସ୍ୱର୍ଗେ ଲୋକେ ସର୍ବାନ୍-କାମାନାପ୍ତ୍ୱାଽମୃତଃ
ସମଭବତ୍ ସମଭବତ୍ । ଇତ୍ୟୋମ୍ ।। ୪।।

।। ଇତ୍ୟୈତରୋପନିଷଦି ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ବାଙ୍ ମେ ମନସି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ମନୋ ମେ ବାଚି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମାବିରାବୀର୍ମ ଏଧି ।।
ବେଦସ୍ୟ ମ ଆଣୀସ୍ଥଃ ଶ୍ରୁତଂ ମେ ମା ପ୍ରହାସୀରନେନାଧୀତେନାହୋରାତ୍ରାନ୍ସଂଦଧାମ୍ୟୃତଂ
ବଦିଷ୍ୟାମି ସତ୍ୟଂ ବଦିଷ୍ୟାମି ।। ତନ୍ମାମବତୁ ତଦ୍ୱକ୍ତାରମବତୁ ଅବତୁ ମାମବତୁ ବକ୍ତାରମବତୁ
ବକ୍ତାରମ୍ ।। ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

।। ଇତୈତରେୟୋପନିଷତ୍ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣା ।।

।। ଓଁ ତତ୍ ସତ୍ ।।

Not For Commercial Use